

נתיבות ישעיהו

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרשת שופטים תשפ"ג
פרקי אבות פרק ו' משנה א'
שנה ה' • גליון ר"ס

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של תורת רבינו - נא להתקשר למספר: EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס: 1-718-705-8608

חדש!

אפשר לשמוע השיחה הנדפסת בנתיבות יושר של כל שבוע במספר: 1-718-559-6660

תוכן העניינים

שיחה זו נאמרה בס"ש פרשת שופטים תשמ"ח אלוקים ניצב בעדת א-ל

- גודל החשיבות של כל פעולה ומעשה של האדם מישראל . . . . . ג
- ביאור הענין מה שאלוקים ניצב בשעת הדין . . . . . ג
- חיות וקיום הבריאה - קיום התורה ומצוות . . . . . ד
- כפי מה שנפסק למטה כך נפעל למעלה . . . . . ה
- הדיינים קובעים הנהגת הבריאה . . . . . ה
- טעם הבחירה - שלא יהיה נהמא דכיסופא . . . . . ו
- תליית הנהגת הבריאה במעשה בני"י כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא . . . . . ז
- ביאור ענין שמירת התורה כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא . . . . . ח
- התורה קודמת לבריאה . . . . . ט
- ביאור 'אסתכל באורייתא וברא עלמא' . . . . . י
- גודל המעלה של כל מעשה מצוה . . . . . יא
- מצוות כיבוד אב ואם גם בפעולות פשוטות מחיים את כל העולמות . . . . . יב
- החומר של כל מעשה ופעולה . . . . . יד
- ההעלם של העולם הזה . . . . . טו
- החובה לדעת מהו מהותו של יהודי ומהו חשיבות פעולותיו . . . . . יז
- ימי הרחמים והרצון טובים להתעלות ולבחור בטוב . . . . . יז

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

שיחה זו נאמרה בס"ש פרשת שופטים תשמ"ה

אלוקים ניצב בעדת א-ל

לשבת זה מראה על חשיבות היושב, כי אין זה מכבוד השכינה שהאדם יושב בשעה שהשכינה עומדת, אך השי"ת אמר לו שכאן יהיה ההיפך, 'שב ואני אעמוד', וזהו לסימן לבני ישראל שהקב"ה יעמוד בעת משפט הדיינין.

הענין של 'אלוקים ניצב בעדת א-ל', בפשטות זהו מחמת הסייעתא דשמיא, שהשי"ת יסייע להם לכוון להגיע לחקר הדין כדי לפסוק לפי האמת, לכוון לישרות המשפט.

אך אם זהו הענין של 'ניצב בעדת א-ל', איך זה שייך בכלל לחשיבות וענווה, אם הענין של 'אלוקים ניצב בעדת א-ל' הנו ענין של סייעתא דשמיא, שבשעה שהשכינה שורה שם בעת הדין על ידי כן יוכלו הבית דין לכוון לישרות המשפט, אין לו קשר לעמידה או לשיבה. וכמו כן היה יכול להיות שהשכינה תשב והדיינים יעמדו, כי הענין של 'אלוקים ניצב בעדת א-ל' זהו בגלל הסייעתא דשמיא שיוכלו לפסוק הדין לפי האמת.

גודל החשיבות של כל פעולה ומעשה של האדם מישראל

רש"י מפרש בפרשת וירא על מה שנאמר (בראשית יח, א), 'וירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום', 'יושב, ישב כתיב, ביקש לעמוד אמר לו הקב"ה שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך שעתיד אני להתיצב בעדת הדיינין והן יושבין, שנאמר (תהלים פב, א), 'אלוקים ניצב בעדת א-ל'.

הביאור בדברי רש"י היא, שמחמת כבוד השכינה נדרש מאברהם אבינו לעמוד לכבוד השכינה, ואמר לו הקב"ה שישאר לשבת והשכינה תעמוד.

ביאור הענין מה שאלוקים ניצב בשעת הדין

'ישיבה' מורה על חשיבות, ואילו עמידה אינו מורה על חשיבות האדם העומד, אלא שהאדם צריך לעמוד משום כבוד השכינה, ואם האדם נשאר

אך מלשון רש"י משמע שהענין של 'אלוקים נצב בעדת א-ל' יש בה ענין מיוחד דייקא בזה שהשכינה עומדת והדיינים בישיבה. ענין זה הראה השי"ת לאברהם אבינו, שהוא ימשיך לשבת והשכינה תעמוד, ואתה סימן לבניך שהשכינה תעמוד והדיינים ישבו.

ויש מפרשים שהכוונה במה שהדיינים ישבו הוא, שלדיינים תהיה קביעות וחשיבות מיוחדת, שהשכינה תעמוד, ותהיה חשיבות וקביעות מיוחדת לדיינים.

ויש להבין מהו הדבר הזה שיהיה חשיבות וקביעות לדיינים, ואילו השכינה תהיה במצב של עמידה, שכשיתאספו למושב בית דין למשפט, יהיה עיקר החשיבות והקביעות לדייני הבית דין, ולא לשכינה, ויש להתבונן בכוונת הדברים.

חיות וקיום הבריאה - קיום התורה ומצוות

הנה, בעת בריאת העולם נאמר (בראשית א, א), 'בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ', שהשי"ת ברא את השמים ושמי השמים וכל מה שיש

בבריאה, כל המלאכים וכל העולמות, והקיום והמצב של כל הבריאה תלויים בכלל ישראל. מעשיהם הטובים של כלל ישראל זהו הכוח של החיות והקיום של כל העולמות.

"דער קיום דערפון און דער מצב דערפון פון די גאנצע בריאה איז תלוי אין דעם כלל ישראל. די מעשים טובים פון דעם כלל ישראל, דאס איז דער כוח, דער חיות און דער קיום פון אללע עולמות".

כמו שאכילה ושתיה ואוויר נותנים חיות לגוף, ומים נותנים חיות וכוח הצמיחה לפירות וירקות, נמצא שהמים הם כל הצמיחה והקיום של האדמה, שמה שיש לאדמה הכוח להוציא פירות וזרעים זהו בכוח המים והאוויר, והמים והאוויר הם הכוח והחיות של הגוף. כמו כן תורה ומצוות של הכלל ישראל המה הכוח והחיות והקיום של כל הבריאה.

וזהו מה שאמרו חז"ל (שבת פח.), 'התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר

ואמרו בגמרא, 'אמר ליה, השתא קאמר מאיר בני אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, אם כך הקדוש ברוך הוא מצטער על דמן של רשעים, קל וחומר על דמן של צדיקים שנשפך'. שתיכף לאחר שאמר רבה בר שילא לאליהו הלימוד זכות על רבי מאיר, תיכף אמר הקב"ה דבר תורה משמו של רבי מאיר, כמו שאמר הקב"ה בשמם של שאר רבנן.

מבואר מדברי הגמרא, שמאחר שהחיות והקיום של כל הבריאה תלויים בכלל ישראל, בכלל זה נכלל שפסקי הדינים שפוסקים בני ישראל נפסקים בשמים כך. לכן לאחר שרבה בר שילא לימד זכות על מה שלמד רבי מאיר תורה מאחר, 'רבי מאיר רמון מצא, תוכו אבל קליפתו זרק', תיכף נפסק כך גם בשמים, ומיד אמרו בשמים תורה משמו של רבי מאיר.

זהו הכוח של כלל ישראל.

הדיינים קובעים הנהגת הבריאה

זהו הכוונה מה שפירש רש"י, 'אמר לו הקב"ה שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך שעתיד

אתכם לתוהו ובוהו'. לפי שאז לא יהיה להם כוח המחיה והמקיים אותם, וממילא יתבטלו.

כפי מה שנפסק למטה כך נפעל למעלה

בגמרא חגיגה (דף טו:) אמרו, 'אשכחיה רבה בר שילא לאליהו, אמר ליה, מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא. אמר ליה, קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן, ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר. אמר ליה, אמאי, משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר'. היינו שלפי שרבי מאיר לומד תורה מ'אחר' שיצא לתרבות רעה, לכן השי"ת אינו אומר דברי תורה משמו.

'אמר ליה, אמאי'. למה נענש רבי מאיר באופן זה, הלא יש לו סיבה וטעם שהתיר לעצמו ללמוד תורה מפיו של אחר. 'רבי מאיר רמון מצא, תוכו אבל קליפתו זרק'. הלא תורתו של אחר היתה תורה כשרה, כמו שאמרו בגמרא שם שלמדו מפסוק 'תלמיד חכם אף על פי שסרח אין תורתו נמאסת', שהתורה נשאת בקדושתה, ואם כן מה חטא רבי מאיר.

ומקיימים. ומהו הטעם שנקבע שהחיות והקיום של כל העולמות תלויים בכלל ישראל.

טעם הבחירה - שלא יהיה נהמא דכיסופא

ולבאר הענין על פי פשטות, יש לנו להתבונן בעצם הדבר במה שיש לכלל ישראל הענין של קיום תורה ומצוות, במה שקשרו את הכלל ישראל לקיום תורה ומצוות. הלא אם תכלית הבריאה היתה כדי להיטיב עם בריותיו, שיהנו מזיו השכינה, למה התנו וקשרו ענין זה לקיום תורה ומצוות על ידי בחירה.

ענין זה מפורש בכל הספרים שטעם הדבר הוא כדי שלא תהיה ההנאה מזיו השכינה בבחינת 'נהמא דכיסופא', אלא שבני ישראל ירוויחו את שכרם משלם על ידי עמלם.

כל זאת, אף על פי שיש להשי"ת הכוח להכניס את כל הנבראים כולם - כל צאצאיו של אדם הראשון כולם יחד לגן עדן - ובזה אין הבדל בין ישראל לאומות העולם, שכן אז לא היה כלל התורה בעולם, והיה ביד ה' להכניס את כל הנבראים כולם גן

אני להתיצב בעדת הדיינים והן יושבין. היינו מלבד הענין של 'אלוקים נצב בעדת א-ל', שיוזכו הדיינים לסייעתא דשמיא לפסוק על פי דין אמת, יש בזה ענין נוסף שהקביעות של המשפט יהיה לדיינים, והשכינה תעמוד.

לפי ביאור זה ענין השכינה מורה על אופן ההנהגה שכביכול נוהג עם כל הבריאה, עם העליונים והחתוננים. זהו ענין השכינה, וזהו 'אלוקים נצב בעדת א-ל', שכביכול עומד לפני הדיינים, והדיינים יושבים, והם קובעים סדר המשפט, הם קובעים את הדין ואת ההנהגה בבריאה, לדיינים יש את הכוח לקבוע את ההנהגה בבריאה, והשכינה נוהגת לפי הקביעות ולפי הפסק שקבעו הדיינים. וזהו הכוונה במה שהשכינה נוהגת, כך מבארים המפרשים הכוונה בדברי רש"י.

אך יש לנו להתבונן, 'די שאלה איז אבער אזוי', למה קבע השי"ת שהסדר תהיה באופן הזה, הלא לכאורה היה צריך להיות הסדר שהשי"ת ינהיג את העליונים והחתוננים, והחכמה העליונה תנהיג את הבריאה, וכלל ישראל יקיימו תורה ומצוות ויקבלו שכר על התורה והמצוות שהם לומדים

הבית משלם לו דמי משכורתו, אבל עבודתו אינה נחוצה כל כך לבעל הבית - עד כדי כך שבעל הבית מסתפק שאולי הוא מיותר או שהוא משלם לו יותר מדי. אלא שבפועל הוא משלם לו את שכרו.

לעומת זה, יש שם פועל אחר שהציל את מסחרו של בעל הבית, ולולי עבודתו היה מפסיד את כל מסחרו, וואלט איהם דאס ביזנעס אונטער געגאנגען, וגם לו בעל הבית משלם את משכורתו.

אצל הפועל השני יש הרגשה פחותה בהרבה של נהמא דכיסופא ממה שיש אצל הפועל הראשון. שכן אצל הראשון יש ספק אם מה שנותנים לו מגיע לו בכלל, ולכן יש בו הרגשה של נהמא דכיסופא. אך השני ראוי לקבל כל הון דעלמא, ובאמת על פי מעשיו היה ראוי שיהיה שותף בעסקיו של בעל הבית, אבל מאחר שאין הוא בעל הבית, ורק השני הוא הבעל הבית, לכן נותן לו בעל הבית תשלום בגדר שכירות.

אך האמת הוא שעל פי פעליו היה ראוי לו להיות שותף בביזנעס, כי הוא משקיע בביזנעס אפילו יותר מהבעל הבית, ואילו לא היה עומד שם בביזנעס ורק

עדן ובעולם הבא ויהנו כולם מזיו השכינה, והיה זה האושר הגדול ביותר, דאס וואלט געווען די גרעסטע גליק און שמחה'.

אלא שאילו היה הדבר כן, היה ההנאה מזיו השכינה בבחינת נהמא דכיסופא, כלחם שהאדם אוכל שלא הרוויח בזכות עצמו, וכשהאדם אינו מרוויח ממונו בזכות עצמו אין הנאתו שלימה, כי לשלימות ההנאה זוכים כשנהנים מיגיע כפם.

האדם יכול לזכות בעולם הבא מחמת מעשיו שלו רק על ידי קיום תורה ומצוות, כשיש בידו הברירה לא לקיים מצוות ובוחר בטוב לקיים תורה ומצוות, על ידי כן נחשב שהאדם הרוויח את שכרו בזכות מעשיו.

תליית הנהגת הבריאה במעשה בני
כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא

צריך לדעת, שכדי שלא יחשב השכר כנהמא דכיסופא, הרי שלפי גודל החשיבות של פעולת האדם שעל זה הוא מקבל שכרו, ככל שהחשיבות גדולה יותר, יש פחות נהמא דכיסופא.

לדוגמא, כשאחד עובד אצל בעל הבית ובעל

'חשיבות' מעשיהם, ותלה את העליונים והתחתונים במעשיהם. זהו הביאור על פי פשטות.

ביאור ענין שמירת התורה כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא

אך יש בזה בנוסף ענין יותר עמוק. טיפער מיינט עס אזוי.

כשאנו מדברים מנהמא דכיסופא, מהשכר שמקבלים. אילו יבוא אחד וירצה לקבל שכר פועלו באופן שלא יהיה נהמא דכיסופא, 'מ'וועט אַ פועל וועלען באגליקען ס'זאל נישט זיין נהמא דכיסופא', ומחמת זה יאמרו לו, הנה אין אתה רוצה שההנאה שלך יהיה נהמא דכיסופא, ולכן מצווים עליו לעבוד באופן זה:

ביום ראשון תחפור בורות במשך עשרה שעות, וביום שני תסתום את הבורות האלו. ביום שלישי תחפור מחדש את הבורות, וביום רביעי שוב תסתום את הבורות. ביום חמישי תחפור מחדש את הבורות, וביום השישי תשוב ותסתום את הבורות, ושבת יהיה יום מנוחתך!.

הלה יעבוד באופן קשה על פרנסתך, 'ער שוויצט שווער אויף די פרנסה', ובכל יום

הבל הבית היה עומד שם, היה בעל הבית פושט את רגלו, כי כל המסחר עומד רק בזכות פועלו. ובשעה שהלה מקבל שכרו זהו ההיפך של נהמא דכיסופא.

נמצא, שכפי חשיבותו של פעולת הפועל, כפי זה יש פחות נהמא דכיסופא, ואז מקבל הפועל משכורתו בשמחה יתירה. הפועל הלז שהציל את מסחרו ורכושו של בעל הבית נהנה ממשכורתו בשמחה רבה, כי הוא יודע שבעל הבית אינו משלם לו מה שמגיע לו באמת, והוא יודע שהוא הרוויח בפעולתו כפלי כפליים ממה שמשלמים לו בפועל.

השי"ת רוצה להחשיב את פעולותיהם של בני ישראל, לכן קשר את הנהגת העליונים והתחתונים בפעולותיהם של בני ישראל כדי שלא יהיה הענין של נהמא דכיסופא, כדי שכשבני ישראל יקבלו שכרם ירגישו שזהו נהמא דכבוד.

כדי להחשיב עוד יותר את שכרם - שהלחם שיקבלו לא רק שלא תהיה נהמא דכיסופא, אלא שתהיה בזה לחם של כבוד ושמחה ושתהיה הרגשה שהשכר מגיע להם ביושר, הגדיל השי"ת את

נסיונות גדולים, שלפני כל קיום מצוה ולפני שנמנעים מהחטא עומד האדם בפני נסיונות, וכשעומד בפני נסיונות, שוב אין כאן נהמא דכיסופא.

אלא שלכאורה זה נראה כאותו הפועל החופר בורות ביום ראשון וסותמם ביום שני, חופר בורות ביום שלישי וסותמם ביום רביעי, חופר בורות ביום חמישי וסותמם ביום שישי, ומה כבר נפעל על ידי עשיה זו, וואס איז דא אויפגעטוהן געווארען?

התורה קודמת לבריאה

אך יש לדעת שעבודתה ופעולתה של כלל ישראל היא קיום תורה ומצוות. התורה נבראה קודם לבריאת העולם, התורה אין לה שום שייכות לכל הבריאה, וזהו מהענינים שאין לנו שום השגה בהם, 'ס'איז זאבען וואס מיר פארשטייען נישט'.

דבר זה ברור ומפורש בדברי חז"ל שהתורה קדמה לבריאה. התורה איננה חלק מבריאת העולם. התורה קדמה לעולם ומרוממת יותר מהבריאה, 'די תורה איז קודם לבריאה, העכער ווי די בריאה'.

יעבוד עשר שעות לחפור את הבורות. ולמחרת יעבוד שש שעות לסתום את הבורות האלו, וכל זה הוא כדי שלא תהיה זאת 'נהמא דכיסופא'.

אך שכרו עדיין נשאר בגדר של 'נהמא דכיסופא', אפילו שהוא באמת עמל לפרנסתו, 'ער שוויצט טאקע', אבל כל עמלו להבל ולריק. ועל אף שנראה שלחמו אינה ניתנת לו בחינם כי אם לאחר עמל ויגיעה גדולה, 'נאך גרויסע שוויץ גיט מען איהם דאס ברויט', אבל יודע הוא גם שאין הוא פועל מאומה על ידי עבודתו, כי עמלו לריק ויגע לבהלה, 'ער ווייסט ער טוהט גארנישט אויף מיט די ארבעט, די ארבעט איז אַ נישט אויפגעטוהנע ארבעט, ס'איז גארנישט מיט נישט'.

באופן זה לא די שזה נשאר אצלו בגדר של נהמא דכיסופא, אלא שהיא נהמא דכיסופא מתוך צער וצרה, וכבר טוב לו נהמא דכיסופא בלי כל הצרה והצער.

אם כן שוב עולה השאלה, 'איז דאך די שאלה ווייטער אזוי', הלא השי"ת אין לו שום צורך במה שאנו עוסקים בתורה ומקיימים מצוות. רק שאנו עומדים בפני

וכמאמר חז"ל 'אסתכל באורייתא וברא עלמא'. ענין זה אין לו שום קשר לכלל ישראל, שכן החיות של הבריאה היא התורה, וגם אילו לא היה אדם בעולם, היה נשאר עדיין הדבר שמקור החיות של הבריאה היא התורה. אלא שאילו לא יהיו נבראים בעולם, ממילא לא היה קיום לתורה והעולם היה נחרב ממילא. לפי שכדי שיהיה קיום לתורה צריכים שתהיה בה האדם המקיימו.

מה שהבריאה אין לה קיום ללא התורה, אינה רק כדי שלבני ישראל יהיה ענין שיפעלו בה לטוב, 'אז מיר זאלען האבען אַ אויפטוהעכסט', שכדי שבני ישראל יוכלו לפעול איזה דבר, כד שלא יהיה להם נהמא דכיסופא, לכן תלו את הבריאה בתורה - כי הבריאה כשלעצמה, מקור החיות של הבריאה היא תורה, 'דער חיות פון די בריאה איז תורה'.

ביאור 'אסתכל באורייתא וברא עלמא'

ונבאר הדבר באופן הפשוט. הנה, כדי שלאדם יהיה קיום וחיות זקוק הוא לאכול לחם ופירות, אבל אין מי שיאמר שהשי"ת עשה דבר זה שחיות

מה שהיקום וכל הבריאה עומדים בזכות התורה, 'דאס וואס די בריאה שטייט אויף די תורה', אין זה משום שרצו לתת עבודה לבני ישראל ולכן חיברו בין הבריאה לתורה, 'ווייל מען האט אונז געוואלט געבען ארבעט, האט מען צוגעטשעפעט די בריאה צו די תורה'.

אילו היו מקשרים ומחברים את הבריאה לתורה כדי שלבני ישראל יהיה עבודה, הרי שזה היה דומה במקצת לאותו הפועל החופר בורות ביום ראשון וסותמם ביום שני, חופר בורות ביום שלישי וסותמם ביום רביעי, חופר בורות ביום חמישי וסותמם ביום שישי.

אם היינו אומרים שבאמת הבריאה אינה זקוקה לתורה, ורק כדי שלבני ישראל תהיה איזה ענין לפעול בו, 'אז מיר זאלען עפעס אויפטוהן', כדי שלא יהיה שחרנו בגדר 'נהמא דכיסופא' לכן חיברו את הבריאה לתורה, ומחמת זה קיום הבריאה כעת הוא על התורה, ועל ידי זה בני ישראל מקיימים את הבריאה ושוב אין נהמא דכיסופא, מהלך זה בטעות יסודו ואין זה כך.

אלא האמת היא שהבריאה אין לה קיום ללא התורה,

להיפך, השי"ת עשה שקיום גוף האדם תהיה על ידי לחם ופירות, ולכן ברא השי"ת האנשים ונתן להם חכמת הפארמינג, כדי שיוכלו לספק לבני האדם לחם ופירות.

כך הוא גם לגבי הקשר של הבריאה והתורה, הקיום של הבריאה כשלעצמה היא התורה, כי חיות וקיום הבריאה הם על ידי התורה והמצוות.

תורה ומצוות הכוונה היא לקיום התורה והמצוות. אין די במה שהדברים כתובים בספר תורה בהיכל, בזה אין די כדי שלהחיות את הבריאה, כי הכוח המחיה שיוצא על ידי התורה והמצוות היא על ידי מעשי המצוות, שמביאים חיים לכל העולמות. קיום התורה זהו הכוח המחיה, דער קיום התורה דאס איז דער כח המחיה'.

גודל המעלה של כל מעשה מצוה

היוצא מזה, שעבודת האדם בקיום התורה והמצוות אינו כמו שנותנים עבודה לפועל לחפור ביום ראשון ולסתום ביום שני ולפתוח החפירות ביום שלישי מחדש. אלא שזה דומה לעבודת הפארמער שמשפיע לחם ופירות

האדם הוא מהלחם והפירות כדי שלפארמער יהיה פרנסה. אלא שהשי"ת ברא את גוף האדם באופן שיזדקק ללחם ופירות כדי שיהיה לו קיום וחיות, ויש פארמער בעולם כדי שיהיה מי שיספק לבני האדם הלחם והפירות.

אין לטעות ולטעון שהסדר הוא להיפך, שמאחר שהשי"ת רצה שיהיה פרנסה לפארמער, לכן עשה שכל גוף יצטרך ללחם ולפירות ואז יצטרכו לפארמער, ויהיה פרנסה לפארמער.

ואם יטענו ויחקרו היכן התחיל צורך זה של האדם, האם כדי שיהיה פרנסה לפארמער, לכן צריך האדם ללחם ופירות כדי קיומו, או שמא להיפך, שהאדם צריך ללחם ופירות כדי קיומו, ועשה השי"ת שיהיה פארמער כדי שיהיה מי שיספק לבני האדם לחם ופירות.

כל בר דעת מבין שהאמת היא כמו האופן השני, שתחילת הענין אינו מתחיל מחמת מילוי צרכיו ופרנסתו של הפארמער. האם חסר להשי"ת דרכים איך לספק פרנסה לפארמער, בוודאי היה אפשר להשפיע עליהם פרנסות בשאר דרכים. אלא

את מעילו או את האמברעלא או את הראבערס', יגש הבן או הבת ויוציאו לו את הבגד או המעיל או האמברעלא או הראבערס. ואם שייך שסייעו לאב ללבוש את הבגד מקיימים בזה מצות עשה של כבד את אביך.

כך יתנהג הבן גם עם האם, כשאמו יושבת בבוקר לברעקפרעסט, והיא יושבת ואוכלת לבדה, יגשו הבן או הבת ויוציאו את הביצה, ויכינו את הביצה באופן שהאם אוהבת לאכול, ודואגים שהאם תוכל להישאר לשבת אצל השולחן, ומכינים בכלי את הביצה ומגישים המאכל לפני האם עם כף או מזלג וכדומה כפי מה שהאם רגילה לאכול, ומעמידים לפניו את המאכל על השולחן, ומכינים לה את הכסא שיהיה לה היכן לשבת בנחת.

בזה מקיימים מצות עשה דאורייתא של כבד את אביך ואת אמך, שהיא מחיה את כל העולמות, דאס איז מחיה עלמות.

"אז אַ מענטש וויסט די חשיבות פון זיינע פעולות, וואס אַ מענטש באדייט, וואס

לבני אדם, וזהו סדר הבריאה, שהאדם צריך עבור חיותו ללחם ופירות, דער מענטש דארף אנקומען צו ברויט מיט פירות. וכמו כן גם קיום תורה ומצוות הם על ידי כלל ישראל, שהם הכוח המחיה ומקיים את כל הנבראים העליונים והתחתונים.

לכן כל מעשה מצוה של אדם, כשהאדם מברך ברכה, כשמתפלל, כשלומד שיעור תורה, כשגומל גמילות חסדים ומסייע לשני ומחזק את השני, ודיבורו בנחת עם הבריות, ומכבד אב ואם, דברים אלו נותנים חיות לבריאה.

מצוות כיבוד אב ואם גם בפעולות פשוטות מחיים את כל העולמות

המעלה הגדולה של המקיים מצות כיבוד אב ואם הוא גם בפעולות שנראים פשוטים, כמו כשאביו נכנס לביתו והוא קם לכבודו או כשאביו נכנס לבית, אם הבן יודע שאביו שותה כוס תה, אזי כשאביו חוזר לביתו יכין לו כוס תה עם צוקער ולעפאלע, כפי צרכיו של האב, ובזה יקיים מצות עשה של כבד את אביך.

כשאביו עומד לצאת מביתו וניגש לארון לקחת

גם שאר זמירות, זהו סעיף בשולחן ערוך ודבר חשוב.

כל סעיף בשולחן ערוך היא דבר חשוב, ועל ידי כל סעיף בשולחן ערוך נפעלים גדולות ונצורות. אך לאין שיעור ולאין ערך נפעל על ידי מה שמכינים ביצה עבור האם, ולא קרב זה אל זה.

זמירות שבת הוא מצוה קל שבקלות, ומצות כיבוד אם הוא מצוה חמורה מעשרת הדברות. והלא מצאנו בחז"ל שיש ענין של מצוות קלות ומצוות חמורות, וזמירות שבת הוא מצוה, אבל היא מצוה קלה, שיש בה משום כבוד שבת, ואילו הכנת המאכל לאם הוא מצוה שמפורש בעשרת הדברות.

אל לנו לדמות שכשזמרים 'מנוחה ושמחה' רוקדים עם המלאכים, 'טאנצט מען מיט די מלאכים', ואילו כשמכינים ביצה עבור האם יושבים בחבורה אחת עם כל הנשים, עם האחיות בבית שאחת משחקת והשניה צועקת והוא מכין הביצה. צריכים לדעת שהם בכלל לא חבורה אחת.

האדם מדמה שזה שמזמר מנוחה ושמחה הוא בחבורה אחת עם המלאכים, וזה

באדייט אַ תנועה פון אַ מענטש, אַ תנועה פון אַ מענטש איז חיות בעולמות, מלאכים עקסעזטירען אויף פעולות פון מענטשען!!!, אויף מאכען אַ איי פאר די מאמע שטייען מלאכים בעליונים און זיי האבען אַ קיום פון צוגרייטען אַ איי פאר אַ מאמע!!! העלפען שוילען די פאטייטעס די מאמע, דאס איז קיום פון עולמות".

אם האדם יודע ומבין החשיבות של פעולותיו, מהו מהותה של כל תנועה שהוא עושה, שתנועת האדם מכניסה חיות בעולמות. קיום המלאכים עומדת על פעולות בני האדם, על ידי מה שהבן מכין ביצה לאמו יש קיום למלאכים בעליונים. כשמסייעים לאם לקלף את הפאטייטעס, זהו קיום העולמות.

אנו מדמים שקיום העולמות היא על ידי מה שמזמרים בשב"ק מנוחה ושמחה מתוך דביקות. אבל האמת היא ששירת זמירות שבת אינה מצוה מדאורייתא ולא מצוה מדרבנן. אמנם ענין זה נזכר בשולחן ערוך, ואין זה דברים בטלים, שכן מבואר בשולחן ערוך הענין של זמירות שבת, ולא דווקא מנוחה ושמחה, אפשר לומר

ענין זה מתחיל אצל האדם תיכף ביום הבר מצוה, כשבן ישראל נעשה בר מצוה, מאותו יום כל העליונים מתנהלים על ידו. יש לו בידו צינורות וחבלים, 'ער האלט שנרעלעך, שטריקלעך' של כל העולמות העליונים, וצינורות אלו נמצאים רק בידו ולא ביד של אחר.

זהו מה שנאמר 'אלוקים נצב בעדת א-ל', כביכול השי"ת עומד מהצד והנהגתו הוא רק לפי איך שאנו בני ישראל מושכים את החוטים. השי"ת כביכול מונע עצמו מהנהגת כל העולמות העליונים ועומד מהצד, 'דער אייבערשטער ציהט זיך צוריק פון די הנהגה פון די עולמות העליונים און ער שטייט מן הצד'.

הנהגת הקב"ה הוא כפי הכוח המחיה שאנו בני ישראל נותנים. השי"ת נוטל את הכוח המחיה שלנו ומכניסו במקומות הנצרכים, ומשם יוצא החיות לכל העולמות.

חלילה אם בני ישראל אינם משפיעים את הכוח המחיה, אלא מוציאים כוח של פגם, בזה אנו מושכים חוטים של הפגם ואז נעשה פגם למעלה, וכל

שמכין המאכל לאמו הוא בחבורה אחת עם אחיותיו הבוכות או ששוכרות את הכלים, לפי שהוא יושב יחד עמהן. אבל יתכן מאוד שזה ממש להיפך.

זהו מה שנפעל על ידי פעולה של האדם. 'דאס איז די פעולה פון אַ מענטש'.

החומר של כל מעשה ופעולה

מאחר שנתבאר גודל החשיבות של כל מעשה האדם לטוב, צריכים לדעת שגם לאיך גיסא יש חשיבות למעשיו. כשהאדם עושה מעשה שאינה כראוי גם כן נוגע בשמי שמים. האדם הוא מין נברא שעל ידי פעולותיו ותנועותיו הוא נוגע בכל העולמות. החיות של כל העולמות מתנהגים על ידי תנועותיו ופעולותיו, וענין זה נוגע הן לטוב והן לצד האחר.

"אַ מענטש איז אַ נברא וואס מיט זיינע פעולות און תנועות ריהרט ער אהן אלע עולמות. דער חיות פון אלע עולמות פיהרט זיך מיט זיינע תנועות און פעולות, און ס'איז הן לטוב והן לצד האחר אויך."

ההעלם של העולם הזה

אמנם כשאנו נמצאים כאן בעולם הזה הכל מכוסה ומוסתר, 'אלעס איז פארהוילען און פארדעקט'. אנו לא רואים הבדל בין יהודי לגוי, זה אוכל ושותה ויושן וזה אוכל ושותה ויושן.

יש כאן הסתרה שהסתיר השי"ת בבריאה, 'דער אייבערשטער האט ארומגעהילט די בריאה מיט אַ באהלטענקייט', באופן שאנו אינם רואים מאומה, אין אנו רואים ההבדל בין הטוב להיפך, ונדמה שכולם שווים.

הסיבת והטעם להעלם וההסתר היא מחמת הבחירה. השי"ת יצר הסתר זה כדי שבעולם יהיה כוח הבחירה חזק, כדי שאנו נבחר בעצמינו בחיים. כי אילו היינו רואים בחוש איך שעל ידו של היהודי תלויים כל הצינורות והחוטאים המקשרים את מעשיו לעולמות העליונים, 'די שנירלאך וואס בינדען די עולמות העליונים, זיי זענען געבינדען אין דעם איד', ואילו הגוי אין לו את כל החוטאים הללו, הרי שכל הבחירה היתה מתבטלת.

הצרות שיש בעולם הם תולדה ותוצאה ישירה, 'ס'איז אַ דירעקטע תולדה' מהפגמים שנעשים בשורשים.

השי"ת כביכול עומד מן הצד, 'אלוקים נצב', הרע אינו נעשה על ידי השי"ת, כמו שנאמר (איכה ג, לח), 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב'. שהשי"ת כביכול רק עומד מן הצד, 'אלוקים נצב', השי"ת עומד, ומי שקובע סדר הנהגת הבריאה, מי יש לו החשיבות לקבוע איך יתנהלו כל העינים, 'עדת א-ל', זהו הכלל ישראל, שיש להם את הקביעות והחשיבות לקבוע את ההשתלשלות של כל העולמות.

כל מה שאנו רואים טובה וברכה והצלחה בעולם, שורשו היא על ידי מעשיהם של בני ישראל שנמשכים על ידינו ופעולותינו, על ידי המעשים טובים שלנו.

כשרואים בבריאה ההיפך של טוב, שרואים עינים של צער וצרה, צריך לדעת שזה נעשה על ידי מעשיהם של בני ישראל, אנו גורמים עינים אלו על ידי מעשינו הלא טובים, וזהו הפירות והפועל יוצא של מעשינו.

מכוסה ומוסתר, ס'איז אלעס פארלוירען און פארשלייערט, והכל נראה שווה.

אנו לא רואים שום הבדל בין בשר כשר לבשר נבילה, ובעיני בשר שני הבהמות נראים שווים, אלא שזו נשחטה בשני הסימנים בסכין כהלכה וזו מתה, ובהמה זו כשרה וזו נבילה. הנבילה מחריבה את האדם ומרעילה את נשמת האדם, ס'פארגיפטעט די נשמה פון דער מענטש, וגורמת לפגמים בכל העולמות.

זהו לגבי בשר כשר, ובנוסף יש מין בשר אחר שהוא בשר קדשים שעליה אמרו חז"ל שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים. כשהכהן אוכל חטאת זוכה הבעלים לכפרה. ומהו בשר החטאת, בשר החטאת דומה לכל מיני הבשר שמוכר הקצב.

שלושת מיני הבשר נראים אותו בשר, בשר נבילה, בשר כשר ובשר חטאת, אלא שבשכר אכילת חטאת הבעלים מתכפרים על ידו, ואילו מי שאוכל נבילות נטמא ומתמלא בחטאים ופשעים.

אף שבעיני בשר נראה הכל שווה, אבל במציאות הם מינים אחרים של בשר. בשר אחד הוא

מחמת ההסתר נדמה לנו שכולם שווים, אך חז"ל מגלים לנו האמת. שמה שאמרו בגמרא חגיגה מה שהיה בין רבה בר שילא לאליהו, בזה גילו לנו חז"ל שהפסקים של בית דין של מטה נפסקים תיכף בבית דין של מעלה.

וכן מה שהביא רש"י דברי חז"ל מה שדרשו על הפסוק 'אלוקים ניצב בעדת א-ל', וכן שאר דברי חז"ל בענין זה, שכל הספרים מדברים מזה, בזה גילו לנו שההנהגה של כל העולמות הוא בבחינה זו של 'אלוקים ניצב, שהש"ת כביכול עומד מהצד, והשאיר את כל הנהגת הבריאה בעדת א-ל', בפעולותיהם של בני ישראל.

שורש הדבר הוא, לפי שהכוח המחיה של כל הנבראים בעליונים ותחתונים היא התורה, וקיום התורה מביאה את החיות שיוצאת מהתורה, ואופן קיום התורה היא דווקא על ידי בני ישראל שהם בני בחירה - זהו הכוח המחיה והמקיים של כל העולמות.

כשנתבונן בעיני בשר באופן שהעמיד אותנו השי"ת בעולם הזה, הרי שהכל

אם כן אין זה חידוש מה שהשכר שזוכה לו היהודי עבור תורה ומצוות היא באופן ש'עין לא ראתה אלוקים זולתך'. לפי שהענין אינו מתחיל רק בשכר של 'עין לא ראתה אלוקים זולתך', אלא שהוא מתחיל בעצם הפעולה, כי כוח הפעולה של האדם מישראל הוא 'עין לא ראתה אלוקים זולתך', שאין לנו השגה מהו מעשה מצוה, מהו קיום מצוה של יהודי, מהו לימוד התורה, אין לנו השגה בכוח החיים והאור שיש בכל מעשה של בר ישראל.

בזה מתחיל הענין של 'עין לא ראתה אלוקים זולתך', וזהו השכר, מה שזוכים לאור הגדול ולאור, דאס לעכטיגיט, דאס גליק, שיש בכל מעשה מצוה, זהו השכר שיזכה האדם לאחר אריכות ימיו.

ימי הרחמים והרצון טובים
להתעלות ולבחור בטוב

אנו עומדים עכשיו בימי אלול, ימי הרחמים והרצון, ויותר קל כעת להתעלות בתורה ומצוות. אף שיש כיסוי גדול, והכוחות נראים שווים כאחד, הקדושה והטומאה, 'האטש אלעסדינג איז פארשלייערט, אלעס קוקט אויס

בשר שיש עליו טומאת נבילה שהיא מליאה בפגמים ופוגמת בכל העולמות, והשני היא בשר החטאת בשר קודש שאכילתו מכפרת על החטאים, אך אצלנו נראה הכל שווה.

כל זה לפי שהשי"ת כיסה את טומאת הנבילה שייראה כבשר רגיל, וגם את קדושת הקרבן כיסה השי"ת שייראה כבשר רגיל, וכשיש עליהם הכיסוי נראים כולם שווים כאחת. שניהם יש להם אותו הכיסוי, אלא שכאן נתכסה הפגם, וכאן נתכסה קדושה וכפרה, ולאחר הכיסוי נראים שניהם כאחד. וגם היהודי והגוי נראים שניהם כאחד.

החובה לדעת מהו מהותו של יהודי
ומהו חשיבות פעולותיו

"דארף אַ מענטש וויסען וואס מיינט אַ איד, וואס מיינט אַ מעשה, אַ פעולה, אַ תנועה, אַ דיבור, אַ מחשבה פון אַ איד וואס דאס מיינט, הן לטוב והן למוטב."

האדם צריך לדעת מהו מהותו של יהודי, מהו מהותה של כל מעשה או פעולה ותנועה או דיבור ומחשבה של איש מישראל, הן לטוב והן למוטב.

גלייך, קדושה וטומאה האט די זעלבע צורה.

זהו חובת הבחירה, שאפילו אם בצורה החיצונית נראים שניהם כאחד, מוטל על האדם החוב לבחור ולהבחין בין טוב לרע, לדעת מהו ההבדל בין הקדושה להיפך, להיאחז בקדושה ובתורה ומצוות, ולהבין ולהאמין בדברי הנביאים ובדברי חז"ל מהו המהות של קיום המצוות, מהו כח החיים

והאור שיש בקיום המצוות, ולדעת שהאורות והחיים והברכה שנמשכים על ידי קיום המצוות שאנו מקיימים מחיים את כל העולמות, ולפני הכל מחיים את נשמותנו.

בכוח האור והחיים שנפעלים על ידי מצוותינו, אלו יהיו האור והחיים שנזכה כדי לקבל את אור השכינה לעתיד לבוא.

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרקי אבות תשפ"ג
פרק ו' משנה א'
שנה ד' • גליון צ"א

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

פרקי אבות פרק ו

שָׁנוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָחָר בָּהֶם
וּבְמִשְׁנָתָם

מלכויות יש חשש שמא תשתכח תורה מישראל חלילה, בזה יש היתר לכתוב התורה שבעל פה, וכמו שאמרו שם בגמרא שמשום 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' התירו לכתוב לפעמים את התורה שבעל פה, כי אף שתורה שבעל פה אסור לכתוב, אבל משום עת לעשות לה', שתשאר התורה שבעל פה אצל ישראל, הפרו תורתך - התירה לכתבה.

אכן בזמננו אנו רואים בחוש שאילו לא היו כותבים את התורה שבעל פה, היתה חלילה תורה משתכחת מישראל, ורבינו הקדוש כשראה בחכמתו ובקדושתו שזה עת לעשות לה', ובדורו סידר רק את המשניות, אבל התלמוד נשאר עדיין תורה שבעל פה, ואחר כך בזמנם של רבינא ורב אשי, ראו שוב שמחמת קושי השיעבוד ישתכח התלמוד מישראל חלילה, ואז סידרו רבינא ורב אשי את התלמוד בבלי, וזה היה חתימת התלמוד.

שנו חכמים בלשון המשנה. מבאר רבינו יונה: **כי זאת היא ברייתא ואינה משנה כלל.** וכבר נהגו לשנותה עם מסכת אבות.

ברוך שבחר בהם ובמשנתם. בברייתא זו נתנו ברכה לרבינו הקדוש מסדר המשנה, ומבאר רבינו יונה טעם הברכה: **לפי שבחר רבינו הקדוש כדי שתהא התורה שבעל פה מסודרת בפיו כל הדורות כדי שלא תשכח.** כי מפני שכתב רבינו הקדוש את המשניות, לכן לא נשתכחה תורה מישראל.

כי הנה מן התורה אסור לכתוב תורה שבעל פה, וכמו שאמרו (גיטין ס:), 'כתיב כתוב לך את הדברים האלה, וכתיב כי על פי הדברים האלה, הא כיצד, דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב'.

אבל כשראה רבינו הקדוש שמחמת הגלויות ושיעבוד

ידעו בעל פה את כל המשניות וכל מימרות האמוראים היו שגורים על לשונם, לא רק היחידים ידעו בעל פה את כל התורה, אלא כל כלל ישראל ידעו את כל התורה בעל פה, לפי שהיה אסור לכתוב את התורה שבעל פה.

מחמת איסור הכתיבה, תיכף כשהיו מתחילים ללמוד עם הבנים משניות וגמרא, היה כל לימודם בעל פה, ועל ידי לימודו היה כל אחד מתמלא בתורה שבעל פה.

אבל בדורינו אילו היו לומדים רק בעל פה לא היה נשאר בידינו מאומה, ואצלינו תחילת הלימוד הוא רק מתוך הכתב, שכאשר מתחילים ללמוד עם הבנים, תחילת הלימוד הוא לימוד משניות וגמרא מתוך הכתב, ולומדים הדברים מבפנים קודם שמבינים את הדברים, ורק לאחר מכן באים לידי הבנה. אבל בדורות הקדמונים היה כל לימודם בעל פה, לפי שהדורות הקדמונים היו קרובים יותר לתורה.

מה שהדורות הראשונים היו קרובים יותר לתורה, אין זה דווקא מפני שנולדו בעלי

לאחר חתימת התלמוד, נשאר הדבר להיתר כללי לכתוב כל ענין שבתורה שבעל פה. אבל קודם לכן - לאחר שסידרו את המשנה עד שכתבו את התלמוד, במשך כל הדורות של האמוראים במשך מאות שנה לא כתבו את התלמוד, ובאותם השנים עדיין היה אסור לכתוב תורה שבעל פה, מלבד המשניות שנכתבו מכבר (עיין תמורה יד:).

ונראה שההיתר בימי רבי היה רק לגבי המשניות והברייתות ולא יותר, אבל כשהותר לכתוב התלמוד בזמן חתימת התלמוד, נשאר היתר לכתוב את התורה שבעל פה בכל אופן, וכמו שאנו רואים שמאז חתימת התלמוד, בימי הגאונים והראשונים כתבו את כל חידושיהם.

וטעם הדבר שהיום הותר כתיבת תורה שבעל פה הוא מפני שאם לא היו מתירים לכתוב תורה שבעל פה, מחמת קושי השיעבוד וחולשת הדורות היו באים חלילה לידי שכחת התורה.

ומכאן יש לנו ללמוד עד היכן הגיע גדלות התורה של דורות התנאים והאמוראים, שהם

מופלגים, שבדורותינו זכרון זה שייך רק אצל אחד לכמה אלפים שיוכל לזכור בעל פה את כל הש"ס.

כי בדורות שלנו חסר בחשק ואהבת התורה, וכמו כן חסר אצלנו הסייעתא דשמיא.

דבר זה ראה רבינו הקדוש בשעתו ורבינא ורב אשי בשעתם, שתשוקת התורה וחשק התורה נחלש, ובד בבד נחלש גם הסייעתא דשמיא לתורה, והבינו שבמצב זה לא תישאר התורה בכלל ישראל, ואז התיירו כתיבת התורה שבעל פה, משום עת לעשות לה' הפרו תורתך.

וזאת יש לדעת, שעיקר שנתמעטה ידיעת התורה במשך הדורות אין זה מחמת שחסר בכשרונות, שאין אנו יודעים כיצד היה הכשרונות באותם הדורות, ויתכן לומר שגם בדורינו יש בעלי מוחין חריפים כדוגמת מה שהיה להגאון רבי עקיבא אייגר ולהחתם סופר, אלא שחסר בחשק ואהבת התורה, ויתכן שיש פרופסור בקאלידזש בעל מוח גדול, ויש בעלי מוחין שנעשו טראק דריווערס [נהגי משאיות], ואו סתם בעל הבית,

כשרונות גדולים, שאין אנו יודעים אם בדורות הראשונים נבראו בעלי מוחות גדולים, אלא שבזמנם זכו לסייעתא דשמיא לזכות לתורה.

עוד זאת עמד להם, שהיה להם חשיבות גדולה לתורה, שכאשר למדו תורה, החשיבו את התורה עד מאד, ולמדו התורה מתוך תשוקה גדולה ורצון גדול. וכאשר לומדים מתוך חשק גדול ורצון גדול, ממילא נקלטים דברי התורה במח האדם, הן בהבנת התורה והן בידיעת התורה, באופן שלא ישכח ממנו, כי כפי מה שהאדם מחשיב את הדבר, כך ישיג את הדבר מתוך הבנה גדולה וישאר הדבר חקוק בזכרונו. ולפי שבדורות הראשונים היה אהבת התורה וחשק התורה באופן מפלג, בזה זכו לזכרון התורה.

ועוד זאת, שבדורות הראשונים היתה מדרגת הקדושה של כלל ישראל באופן נשגב ביותר, ועל ידי כן זכו לסייעתא דשמיא בלימוד התורה, באופן שכל כלל ישראל זכרו את התורה שבעל פה במוחם. אבל בדורותינו כדי לדעת ולזכור את כל הש"ס בעל פה שייך רק אצל עילויים

ומצד חריפות שכלם הרי הם בעלי כשרון כגאוני הדורות בדורות שעברו, אלא שלפי שאין להם שייכות לתורה, לא גדל מהם מאומה, מפני אין להם חשיבות התורה, וממילא גם אינם זוכים לסייעתא דשמיא, ולכן יצא מהם מה שיצא.

פרק ו' משנה א'

רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה, זוֹכֵה
 לְדַבְרִים הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כְּלוּ
 כְּדָאֵי הוּא לוֹ, נִקְרָא רַע, אֶהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם,
 אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׁמַּח אֶת הַמָּקוֹם, מְשַׁמַּח אֶת
 הַבְּרִיּוֹת, וּמְלַבְּשֵׁתוֹ עֲנָוָה וְיִרְאָה, וּמְכַשְׂרֵתוֹ לְהִיּוֹת
 צַדִּיק חָסִיד יוֹשֵׁר וְנִאֲמָן, וּמְרַחֲקֵתוֹ מִן הַחַטָּא,
 וּמְקַרְבֵּתוֹ לִידֵי זְכוּת, וְנִהְנִיךְ מִמֶּנּוּ עֲצָה וְתוֹשֵׁיחַ בֵּינָה
 וְנִבְוָהָ, שֶׁנֶּאֱמַר לִי עֲצָה וְתוֹשֵׁיחַ אֲנִי בֵּינָה לִי
 וְנִבְוָהָ, וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת וּמְשַׁלָּה וְחַקוֹר דִּין,
 וּמְגַלֵּין לוֹ רְזוּי תוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲזֵן הַמִּתְנַפֵּר וּבְנִתָּר
 שְׂאִינּוּ פּוֹסֵק, וְהוּחָה צָנוּעַ וְאַרְךְ רוּחַ, וּמוֹחֵל עַל
 עֲלֻבוֹנוֹ, וּמְגַדֵּלֵתוֹ וּמְרוֹמְמֵתוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים

כאילו בנה פלטרין של מעלה,
 שנאמר (שם נא, טז), ואשים דברי
 בפוך ובצל ידי כסיתוך לנטוע
 שמים וליסד ארץ. ורבי לוי אמר
 אף מקרב את הגאולה (סנהדרין
 צט:).

מבואר בדברי חז"ל, שהלומד
 תורה לשמה, על ידו
 נשפעים כל ההשפעות מלמעלה
 למטה, שכל ההשפעות מושפעים

זוכה לדברים הרבה. מה המה
 דברים אלו? הרי הם
 מפורשים בהמשך הברייתא.
 ומביא המפרש את דברי חז"ל:
 אמר ר' אלכסנדרוס, כל העוסק
 בתורה לשם שמים, נעשה שלום
 בפמליא של מעלה ובפמליא של
 מטה, שנאמר (ישעיה כו, ה) או
 יחזק במעזי יעשה שלום לי
 שלום יעשה לי. רבא אמר,

ואילו לא היה שום חשיבות בתורה ומצוות שלא לשמה, לא היו באים מתוך שלא לשמה לידי לשמה. ומוכח מזה שגם כשעוסקים בתורה שלא לשמה מקיימים מצות עשה של לימוד התורה, וגם כשמקיימים מצות עשה שלא לשמה, מקיימים את המצוה, אבל יש חילוק גדול בין המקיים המצוה שלא לשמה לבין המקיים המצוה לשמה.

אחד מהמעלות הגדולות שיש בתורה גם כשהוא שלא לשמה הוא, כי כשהאדם לומד שלא לשמה, כגון כדי להתכבד, בשביל שאקרא רבי ובשביל שאקרא נשיא, אבל בזמן זה הוא לומד את דרך התורה, הוא קולט ידיעות על דרך התורה ודרך השגחת הבורא, דרך האמונה ודרך הבטחון, ועל ידי כן יבוא לידי דרך החיים, שגם כשלומדים שלא לשמה, אבל בזמן זה הוא קולט את ידיעת התורה, והוא קונה את שכל התורה.

לכן אף שהוא אכן שלא לשמה, ואין בתורה זו קדושה גדולה כ"כ המאירה את האדם, ואין בתורה זו הכוח לשנות את האדם ולזככו ולרוממו, אבל אעפ"כ יש בתורה זו הידיעה של

בזכות מה שלומדים תורה לשמה, שכאשר יש בעולם תורה לשמה, על ידי כן עומדים כל סדרי שמים וארץ על מכונם, וכל ההשפעות בעולם באים בשלימות.

תורה לשמה זהו החיות שמקיימת את כל הבריאה כולה, ולכן הלומד תורה לשמה עושה שלום בפמליא של מעלה ופמליא של מטה, שהכל עומד על מכונו בזכות זה שלומדים תורה לשמה.

ושנינו בתורת כהנים (עי' נדרים סב. וספרי עקב, מא), **הרי אני למד בשביל שאקרא רבי ובשביל שאקרא נשיא** - שמאחר שסוף כל סוף הוא לומד תורה, מה גרע במה שמתכוין בלימודו גם להתכבד עי"ז, **תלמוד לומר** (דברים ל, ו), **לאהבה את ה' אלקיך, לא תעשה אלא מאהבה**. והיינו שתורה לשמה היא סוג אחר של תורה מתורה שלא לשמה.

הנה, באמת גם תורה שלא לשמה חשובה עד מאד, וכמו שאמרו בגמרא (פסחים נ:), 'לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה', וכן נפסק ברמב"ם.

ישנם עוד כמה טעמים, מדוע מתוך שלא לשמה בא לשמה, אבל זהו נקודה אחת.

ולכן יש להחשיב עד מאד גם את לימוד התורה שלא לשמה, שאף שאין זה כי אם תורה שלא לשמה, אבל ידע האדם להכיר חשיבות הדבר, שאף שלומד כדי להתכבד - הרי אינו לומד לא חלילה כשלומד על מנת לקנטר או שלא על מנת לעשות, אבל כשלומד 'בשביל שאקרא רבי ובשביל שאקרא נשיא', תורה זו חשובה עד מאד, וזה מציל את האדם מדעות כוזבות וממהלכים לא ישרים, ומציל את האדם ממידות רעות. תורה שלא לשמה יש בה כוח ליישר את דיעותיו ומידותיו של האדם.

עוד ענין יש בלימוד תורה לשמה, כי הנה בכל המצוות יש דין של מצוות צריכות כוונה, ונחלקו בזה האמוראים אם מצוות צריכות כוונה או מצוות אין צריכות כוונה.

אכן גם אם קיי"ל דמצוות צריכות כוונה, לגבי קיום מצוות ת"ת לא בעינן שילמד תורה לשמה, אלא בעינן רק שבשעת קיום המצוה יכוין לצאת ידי חובת

דרך ה', שעל ידיה יוכל להשיג מהו מהות העולם, מהו השקפת החיים, והוא יבין את המשקל הנכון לשקול ענינים שונים, מהו דבר גדול ומהו דבר קטן, מהו דבר חשוב ומהו דבר טפל, מהו האמת ומהו השקר, מהו ישרות ומהו טעות.

דבר זה לומדים הן בחלק של סיפורי התורה, הן בתורה שבכתב והן בתורה שבעל פה במה שספרו לנו חז"ל, וכמו כן כשלומדים חלק ההלכות שבתורה לומדים עמקות דברי חז"ל, ועל ידי כן משתנה מהלך מחשבתו של האדם כלפי העולם, והוא מביט על העולם באופן אחר. כל זה קונים על ידי לימוד התורה, אפילו על ידי תורה שלא לשמה.

על ידי שקונה אדם את השקפת החיים על ידי התורה שלא לשמה, בזה יוכל לבוא בקל ללימוד התורה לשמה, מאחר שכבר למד המעלה של תורה לשמה, שעל ידי שרואה המעלה של התורה אפילו שלא לשמה, בזה ישיג כמה מעלות טובות יש לתורה לשמה יותר משלא לשמה, וזהו הכוונה במה שאמרו 'שמתוך שלא לשמה בא לשמה'.

בתורה בכדי להתכבד, ומכאן שהכבוד תופס אצלו מקום גדול. והנה תאוות הכבוד שייך למידת הגאווה, ששורש רדיפת הכבוד בא מגאווה.

על פי זה יש להבין מה שאמרו חז"ל, 'לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה', שמבואר בזה שתורה גם אם הוא לשם כבוד שבא ממידת הגאווה, גם מי שלא הגיע עדיין לידי המידה ללמוד ללא תאות הכבוד, טוב שילמד תורה עם תאות הכבוד, ובלבד שיעסוק בתורה.

ויש להתבונן בדבר, למה זה שציוו חכמים ללמוד אף כאשר הוא מתכוון לרדיפת הכבוד. הרי מי שנמצא במקומות המטונפות, או כנגד מקום שאסור להרהר שם בתורה, לא הותר לו לעסוק בתורה במקומות המטונפות, ואף שמסתבר שמתוך כך ילמד גם במקומות שאינן מטונפות.

והוא, לפי שכאשר עוסקים בתורה במקומות האסורים, תורה זו לא רק שאינה מועילה, אלא שהיא פוגמת,

המצוה, וזה שייך גם במי שלומד שלא לשמה, שמכוין בלימודו כדי להקרא חכם או רבי, אבל הוא מכוין גם שהוא לומד כדי לקיים מצות עשה, והרי זה דומה למי שאוכל מצה בבלייל פסח מפני שהוא אוהב את טעם המצה, והוא זוכר שכבר לא אכל מצה זה שלושים יום, וזה ערב לחיכו, אזי אם הוא רק מוסיף לכוון שבאכילה זו הוא מקיים מצות עשה של אכילת מצה, הרי הוא מקיים מצות אכילת מצה גם למאן דאמר מצוות צריכות כוונה, לפי שזה שהוא מתכוון גם להנאת גרונו, אין זה סתירה לכוונת המצוה, אלא יש לו לכוין גם לשם מצוה.

כמו כן הוא במצות לימוד התורה, שיתכן ללמוד שלא לשמה, ואף על פי כן יכול לכוין שבכל תיבה שהוא לומד הוא מקיים מצות עשה של תלמוד תורה.

כשאחד לומד תורה שלא לשמה, על מנת להתכבד, אזי בדרך כלל מי שלומד על מנת להיקרא רבי, היינו שיש לו תשוקה לכבוד, כי אם הכבוד לא היה נחשב אצלו לאיזה דבר, הרי לא היה עוסק

לשמה הכוח שיבוא לידי דיעות נכונות ומידות נכונות, ושהשקפת חייו תהיה השקפת התורה.

אבל אם לא יעסוק בתורה כלל, נמצא שמפסיד בכפליים, חדא שבזמן זה לא קיים מצות תלמוד תורה, ועוד שהוא מתגדל לעם הארץ ויהיו לו מידות לא טובות ודיעות עקומות, והרי זה קלקול בבריאה.

ואם יאמר האומר, שמאחר שאינו עוסק בתורה לשמה, אין הוא רוצה ללמוד שלא לשמה, כדי שלא לבוא לידי תאות הכבוד, וכדי לקיים מצות תלמוד תורה יש לו עצה לשבת ולומר תהלים כל היום, שכן לא מצאנו מי שאומר תהלים שלא לשמה, שיבוא על ידי זה לידי כבוד. וגם אם ידע כל ספר התהלים בעל פה לא יקראו לא רבי ולא יעשו אותו נשיא, ואם כן יש לו עצה שיקיים מצות תלמוד תורה על ידי אמירת תהלים, ובזה ינצל מלימוד שלא לשמה, ולא ייכשל בלימוד לשם כבוד וגאווה.

אבל אין לנהוג כן, שלגבי מצות תלמוד תורה יש ספק אם מקיימים מצות תלמוד תורה על ידי אמירת תהלים, שאפשר

ועדיף שלא ילמד שם כלל. ולכן אסור ללמוד במקומות הללו, כי תורה האסורה ללמוד הרי זה תורה הפוגמת, לא רק שהיא איננה כמאן דליתא, אלא הרי היא מביאה לידי קלקול ופגם בבריאה.

וממה שהתירו ללמוד תורה שלא לשמה הרי מוכח שאין בזה פגם זה, שתורה שלא לשמה לא רק שמותר ללמוד אותה, אלא שמקיימים בה מצות לימוד התורה, וחז"ל אמרו וכן פסק הרמב"ם לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה. ומכאן מבואר שבתורה שלא לשמה יש קדושה גדולה, אלא שאין בה הקדושה הנשגבה של תורה לשמה, שאין שולט בה אור התורה, ואין זה תכלית לימוד התורה, אבל יש בה קדושת התורה וחשיב קיום מצות תלמוד תורה.

ואל יאמר אדם שמאחר שתורתו הוא שלא לשמה טוב לא שלא ילמד, כיון שהוא לומד לשם תאוה ולשם כבוד, כי חז"ל מלמדים אותנו שלעולם ילמד תורה שלא לשמה, לפי שבזה יקיים מצות עשה של לימוד התורה, ועוד שיש בתורה שלא

שעליו לקיים המצוה רק משום שעל ידי כן יבוא לידי שלא לשמה, כי הרי גם אם לא יבוא לידי לשמה, עדיין לא נפטר מחיוב המצוה.

ואילו היה כן שמצד עצם המצוה הוא פטור, הרי

שמי שהוא עומד יום אחד סמוך למיתתו הוא פטור מקיום המצוות שלא לשמה, לפי שכבר לא יבוא לידי לשמה, וזה פשוט שאינו נפטר מהמצוות משום שקיום המצוה יהיה שלא לשמה, ויש חיוב לקיים גם מצוה שלא לשמה. ולמאן דאמר מצוות אין צריכים כוונה, יש חיוב לקיים המצוות גם אם לא כיון כוונת המצוה.

ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו.

שבריא את כל העולמות היתה כדאי משום אדם אחד שהוא עוסק בתורה לשמה. ומבאר רבינו יונה: **אדם שיהיה כשר ונקי ובלא עבירה, נמצא, ותגזר אומר ויקם לך** (איוב כב, כח). שכאשר האדם עוסק בתורה לשמה הרי הוא עושה נחת רוח עצום להשׁיית, ולכן בלבד כדאי לו לברוא את כל העולם.

עוד יש לפרש בכוונת התנא, שקיום העולם הוא על ידי

שהוא מגרע במצוה, גם אם לימודו הוא שלא לשמה, אבל זה ודאי שאם לא יעסוק בתורה, הרי ישאר עם הארץ, כי מי שלומד תורה, אף שלא לשמה, מ"מ לא יתגדל לעם הארץ, אבל הוא - אם לא ילמוד - ישאר עם הארץ.

מי שהוא עם הארץ, כל השקפת חייו וכל פנימיותו, כל דיעותיו הם שלא כראוי, כי הדיעות של מי שעוסק בתורה ויודע ללמוד, הרי הם הרבה יותר לרצון הבורא ורצון התורה מאשר הדיעות של עם הארץ.

לכן נפסק הלכה למעשה 'לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה'.

אבל יש להעיר בלשון חז"ל שאמרו 'לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה', ומשמע שכל המעלה של תורה שלא לשמה הוא משום שזה מביא לידי לשמה, ומשמע שאם לעולם לא יבוא לידי לשמה אין צריכים ללמוד תורה לשמה.

והוא פלא, שהרי כל מי שרוצה לקיים שאר מצוות שלא לשמה, לא מצינו שאומרים לו

אוהב את הבריות. על ידי תורה לשמה יבא לידי אהבת ישראל, ומזה היא אהבה זו, מבאר רבינו יונה: **וקשה בעיניו כשהם נוטים מן המוסר, ומלמד ספר ומקרבים לתורה ומשכילים בחכמה, כל זה מאהבתו אותם.**

כשהלומד תורה לשמה רואה מי שאינו מקיים את המצוות כואב לו הדבר, מחמת אהבתו לבריות.

ונבאר - כשיוצאים בשבת לרחוב העיר ורואים רח"ל יהודי שמחלל שבת, או שעושה שאר מעשה אסור, באים לידי כעס, אבל כעס זה יכול לבוא משני שרשים: שורש אחד הוא לפי שהוא רואה שהלה עושה דבר שלא ייעשה, ומזה באים לידי כעס, לא משום אהבת ה' ולא מחמת אהבת הבריות, אלא לפי שהוא רואה אדם אחר עושה עוול, הרי הוא בא לידי כעס.

ושורש הדבר בא, לפי שבקל הוא בא לידי כעס על אדם אחר, ולכן כאשר הוא רואה אחד שעושה מעשה שלא כהוגן הרי הוא בא לידי כעס, ואם היה רואה את האיש עושה מעשה שלא כהוגן, גם אם אין זה חטא

אדם זה, שכן נאמר (ירמיה לג, כה), 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיו', שחיות הבריאה כולה עליונים ותחתונים, הרי זה על ידי שבני ישראל מקיימים תורה ומצוות, וכדאי אדם אחד שעוסק בתורה לשמה, שהוא מכניס חיות עצום בפמליא של מעלה ופמליא של מטה, שעל ידי כן הוא מחייה את כל העולמות כולם.

שנינו, אדם שהוא צדיק ראוי לו שנברא העולם בשבילו (עי' יומא לח:). **וכן הוא אומר** (קהלת יב, יג), **כי זה כל האדם, כלו לא נברא אלא לצוות לזה** (ברכות ו:).

נקרא ריע אהוב. מבאר רבינו יונה. **כשאדם עוסק בתורה הוא אהוב לכל העולם, וכיון שאין לו משא ומתן עם הבריות אוהבין אותו ומתאוין למעשיו.** שיש לבני האדם השתוקקות לעשות כמעשיו.

אוהב את המקום. מבאר רבינו יונה: **כשידע עיקר המצוות וטעמם ופירושן ועושה אותם.** היינו שעל ידי שהאדם עוסק בתורה לשמה, הרי הוא עומד על טעמי המצוות ופירושן, ובזה הוא בא לידי אהבת השי"ת.

כאשר יוצאים לחוץ ורואים אדם שעושה מעשה שלא כהוגן, ובאים לידי כעס, אם ירצה אדם לבודק עצמו מהו שורש כעסו, יבדוק מה הם מעשיו לאחר שכבר בא לידי כעס. יש לך אחד שכועס, ולאחר מכן הוא חוזר לביתו לאכול ולשתות ולקרא את הניוזפעפער (עיתון) ושוב לישון. והדבר תלוי על ידי שבא לידי כעס, שאם הכעס בא על ידי שראה מעשיו של השני, הרי לאחר שישב לביתו יפנה לאכילה ושתיה, וישכח מכל מה שראה.

אבל אם הכעס בא מצד מידת הרחמנות שיש לו על האחר, הרי ילך לחפש את האיש ולחפש הדרכים כיצד להיטיב את דרכיו ששוב לא יבוא לידי מעשים אלו. וכמו כן אם הכעס בא לו משום כבוד שמים, הרי שיחפש הדרכים כיצד להרבות כבוד שמים, וכיצד שוב לא יחולל כבוד שמים.

ענין זה מבאר רבינו יונה, שהלומד תורה לשמה, כעסו על עוברי עבירות הוא משום אהבתו את הבריות, ולכן קשה בעיניו כשהם נוטים מן המוסר, ולכן ימלמד ספר

כלפי שמיא, גם אז היה בא לידי כעס, לפי שהוא נוח לכעוס, ואין קושי מיוחד להביאו לידי כעס הרבה להביאו לידי כעס, וכעס זה אין בו מדרגה גדולה.

אבל יש עוד בחינה של כעס, שכועס לפי שהוא רואה שחבירו מאמלל עצמו, ער מאכט זיך אומגליקלעך, שהוא מפיל עצמו לאישה של גיהנם. כעס זה שרשו הוא מחמת הרחמנות, שכאשר רואים מחלל שבת, רואים מי שמפיל עצמו לתוך האש, ואם כן באים לידי רחמנות גדולה על המחלל שבת, על שמביא עצמו לידי צרות ויסורים.

עוד סיבה שייך שיבוא לידי כעס, שהוא מקנא משום כבוד שמים, שכואב לו לפי שהוא רואה שהחוטא עושה מעשה כנגד רצון הבורא.

בשני המידות האחרונות יש מעלה, שכואב לו לא מחמת טבע לכעוס בנקל, אלא מחמת אהבת הבריות, או מחמת כבוד שמים. ומי שלומד תורה לשמה יש לו אהבת הבריות, ולכן קשה בעיניו כשרואה אחרים שעושים חטאים, ומצד אהבתו לבריות הוא מלמדם תורה ומקרבם לתורה.

וכמו שנתבאר שכל העולם כולו עומד בזכותו. יש בכוח לימוד תורה לשמה של היחיד להחיות את כל העולמות בזכותו, ולכן ישמח האדם כשיראה שיש מי שלומד תורה לשמה.

ומלבשתו ענוה ויראה.

מבאר רבינו יונה:

הענוה והיראה מלבוש שאדם עוטה בו. לפיכך נמשלה התורה כמים, שנאמר (ישעיה נה, א), הוי כל צמא לכו למים, כשאדם משליך אותו בארץ, אינו הולך אלא למקום נמוך, כך התורה אינה מתקיימת אלא במי שהוא עניו ושפל רוח (תענית ז): שכשם שטבע המים הוא ללכת למקום נמוך, כמו כן התורה תשכון רק אצל מי שהוא עניו.

והנה על פי פשטות לומדים

שזה שהתורה נמשלה למים הוא משל בעלמא, שכמו שהמים יורדים למקום נמוך מחמת טבע המים שהם נוזלים, כן התורה יורדת למקום נמוך, שהתורה שוכנת אצל הענווים.

אבל יש בזה עומק יותר. הנה

המים הם המחיה של הבריאה, בלי מים לא היו גדלים

ומקרבים לתורה ומשכילים בחכמה'.

ובכלל אוהב את הבריות הוא:

ותמיד משים נגד עיניו

מצות עשה של ואהבת לרעך

כמוך (ויקרא יט, יח) ומקיימה. כבר

שנינו (ברכות יט:) גדול כבוד

הבריות שדוחה את לא תעשה

שבתורה. ואחר כבוד האדם תבוא

האהבה.

משמח את המקום. כיצד

משמח הלומד תורה

לשמה את השי"ת, מבאר רבינו

יונה: על דרך, אשרי מי שעמלו

בתורה ועושה נחת ליוצרו (ברכות

יז.), כשאדם מקיים את התורה

ולומדה הקב"ה שמח בו.

משמח את הבריות. מבאר

רבינו יונה: כשיראו

הבריות שיעשה אדם רצון קונו,

הם שמחים, כי לא נברא האדם

אלא כדי לקיים התורה

והמצוות. והיינו שגם אותם

שעדיין לא באו למדרגה זו, הרי

הם שמחים במה שיש מי שכבר

זכה לבוא למדרגה זו, לפי שכל

העולם כולו יש לו טובה עצומה

על ידי מי שלומד תורה לשמה,

אנו רואים שהמים יורדים למקום נמוך, ומכאן שהחיות של הבריאה שורה במקום נמוך. וכשם שבעולם הגשמי, מקיים הבריאה הוא המים, כמו כן בעולם הרוחני מקיים הבריאה הוא התורה הק', וקיום הבריאה שייך רק במקום נמוך, ולכן כדי לזכות לתורה צריכים לשפלות ועונה, וזהו ביאור הדמיון של תורה למים.

ומכשרתנו להיות צדיק.
מבאר רבינו יונה:
צדיק, זה מתהלך בתומו ואינו עושה עול, אדם שלומד תורה והוא דורשה כל היום, אם שגה ועשה עבירה אחת, אי אפשר שלא לחזור מאותה עבירה, כמו שאמרו רז"ל (ברכות יט.), אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה אחת בלילה, אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה, שמא סלקא דעתך, אלא ודאי עשה תשובה, הנה למדה תורה לאדם על כרחו שיהיה צדיק על כל פנים. התורה מלמדת את האדם שישוב תמיד בתשובה, שמאחר שהוא עוסק בתורה הרי הוא יודע שעליו לשוב בתשובה.

הצמחים בעולם, ואם לא היו צמחים גדלים לא היה מה לאכול, כל המאכלים שיש לנו גדלים ממים. שהנה יש כמה ברכות שמברכים על המאכלים, על הפת ועל מיני דגן מברכים ברכת המוציא וברכת בורא מיני מזונות, ועל הגדל באדמה מברכים ברכת בורא פרי האדמה, וכל שלשת הברכות אלו - הצד השווה שבהם שהכל גדלים על האדמה, וכל חיותם הוא מהמים.

ועוד ברכה יש, ברכת בורא פרי העץ, ברכה זו מברכים על מה שגדל באילנות, ומה שגדל באילנות צריך לחיות מהאדמה, והחיות בא על ידי המים, שבלי מים לא יגדלו הפירות.

ויש ברכה שלישית על המאכלים, ברכת שהכל, וכל המאכלים שמברכים עליהם שהכל, חוץ מכמהין ופטירות, הרי זה הברכה על הבעלי חיים ועל היוצא מהם, הבשר והחלב והביצים והדגים וכיוצא בזה, וכל חיותם של הבעלי חיים הוא מהמים, נמצא שכל חיות האדם תלוי במים, מלבד מה שהוא צריך מים לשתות, שבלא מים לא היה מה לאכול ולא מה לשתות.

לשם שמים, או מפני שעינו צרה באורחים והוא מנע הסוכר כדי לחסוך דמי הסוכר, או משום שחסר לו באהבה לשני, ולכן אינו נותן לפניו תה עם סוכר.

כדי לבטל חששות אלו הרי הוא נותן כנגד זה דאלאר לצדקה, ובזה הוא מראה שאין כוונתו לשם ממון. וכמו כן יתן לאורח נדבה יפה בשעה שיצא מביתו, ובזה יראה שאין לו שום דבר כנגד האורח. ובזה הוא מדמה שהוא צדיק וחסיד, אבל יש בו מידת עקמימות בזה שהוא דואג על תאוותיו של האורח.

ויש לנו ללמוד ממידתו של אברהם אבינו, שלא חיפש להצטדק ולדאוג על פרישותם של שלשת המלאכים כשבאו אליו בדמות אורחים, והרי גם אברהם אבינו היה צדיק וחסיד לא פחות ממנו, ואם כן היה צריך לשחוט את בן הבקר ולזרקו למים, ובזה היה מראה שמה שאינו נותן לפניהם בשר לאכול אין זה משום קמצנות, ומה שהוא זורק את בן הבקר הוא מפני ומכאן שמי שנוהג באופן זה עם אורחיו יש בו עקמימות.

במידת הכנסת אורחים של אברהם אבינו אמרו

עוד יבוא על ידי תורה לשמה לדרגת **חסיד**. ומהו חסיד, מבאר רבינו יונה: **זה העושה לפניו משורת הדין בכל מעשיו, בין בגופו בין בממונו. חסיד, יותר מעלה החסידות מהצדקות.**

עוד יבוא על ידי תורה לשמה לדרגת **ישר**. ומהו ישר, מבאר רבינו יונה: **עושה ישר, כמו שאמר (דברים ו', יח), ועשית הישר והטוב.** מבואר בדבריו שיתכן שיהיה אדם צדיק וחסיד, ועדיין אינו ישר.

ומהו מידת מי שאינו ישר, מי שחושב ששתים ועוד שתים זה ודאי שהחשבון הוא לא ארבע. ואכן אין סתירה בדבר, יתכן מי שהוא צדיק וחסיד, אבל חסר לו מעט בישרות, ולא משום שיש לו כוונה להרע, או שפועל מחמת תאוה, אלא שחסר אצלו במידת הישרות.

ונבאר - כשבא אורח אצל האדם, הרי הוא נותן לפניו לאכול, אבל כשיתן לפניו כוס תה, יתן לפניו תה ללא סוכר, במחשבה שאינו רוצה לגרום לו לבוא לידי תאוות, אבל מאחר שהוא צדיק וחסיד, הרי הוא חושש שמא מה שהוא נותן לאורחו תה ללא סוכר הוא שלא

ועל ידי תורה לשמה ומרחקתו מן החטא. מבאר רבינו יונה: כשחומד אדם אשתו של חברו או ביתו או שורו ויגזול אותו מיד יזכור העונש, נמצא מתרחק מן אותה עבירה.

ולכאורה מדה זו שייכת גם במי שלומד תורה שלא לשמה.

ומקרבתו לידי זכות. מבאר רבינו יונה: כיון שהוא מתרחק מן העבירה נמצא נתקרב לצדקות ולמצוות.

ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה. מבאר רבינו יונה: כשילמד האדם התלמוד נמצא מתחדד הרבה במשא ובמתן של תלמוד, ולפי שמתחדד יודע עצה הרבה וחושב.

לכאורה גם מדה זו שייך גם במי שלומד תורה שלא לשמה. שכן גם הוא עוסק בתלמוד ומוחו מתחדד על ידי לימודו.

ותושיה. מבאר רבינו יונה: שנינו (סנהדרין כו:), למה נקרא שמה תושיה (ישעיה כח, כט), שמתשת כוחו של אדם.

חז"ל שכל פעולה שעשה אברהם אבינו לטובת שלשת המלאכים שבאו לביתו, כנגד זה עשה השי"ת חסדים עם כלל ישראל מאות שנים לאחר מכן, ומכאן שמידת הכנסת אורחים, אין זה כהבנת בעל העקמימות.

אכן מי שעוסק בתורה לשמה, מלבד מה שהוא נעשה צדיק וישר, יוצא ממנו מידת העקמימות, ואילו מי שלומד תורה שלא לשמה יתכן שאף שהוא נטהר, אבל מ"מ נשאר בו העקמימות. אבל תורה לשמה מזככת את האדם ומקדשתו באופן שיתבטל העקמימות, לפי שלמוד התורה לשמה, כשם שהרוחץ במים חיים יורד ממנו הזוהמא, כמו כן תורה לשמה מטהרת את האדם.

עוד יבוא על ידי תורה לשמה לדרגת ונאמן. ומהו נאמן, מבאר רבינו יונה: שאינו מדבר כזב, ולא ימצא בכיו לשון תרמית, אך יהיה קיים באמונתו באל דבטחונו בו. כתיב, יתד התקועה במקום נאמן (עי' ישעיה כב, כג).

כך הוא ביאור הדברים, יש מלכות ויש ממשלה. החילוק ביניהם הוא, שמלכות היינו שהעם ממליכים את המלך ברצון ומתוך הערצה, וממשלה היינו שמחמת איזה טעם שיהיה בא אחד ותופס את הממשלה בכוח, מחמת איזה סיבה שהיא, אם על ידי שיש לו צבא חזק או ע"י הטלת אימה יתירה באופן אחר.

כמו כן הלומד תורה לשמה, נותנת לו התורה מידת מלכות ומידת ממשלה, אור התורה שמאירה מהתלמיד חכם, נותנת לו שתי מידות אלו - מלכות וממשלה. מידת מלכות היינו שהעם מקבלים אותו כמנהיג מרצונם, ויש בו גם כוח ומידת הממשלה, שהעם שומעים בקולו ומכבדים אותו, הן כמלך והן כמושל, ואף שאין לו כתר מלכות על ראשו, ואין לו צבא שעומד מסביבו המכריחים את העם שישמעו בקולו, לפי שמהותו מכריז מידת מלכות ומידת ממשלה, וכמו שנאמר בי מלכים ימלוכו.

עוד מביא רבינו יונה: **שאל פילוסוף אחד מן החכמים, מי הוא יותר שופט**

על פי ביאור זה צריך ביאור מהו הכוונה 'ונהנין ממנו... תושיה', וכי יש איזו הנאה ממה שאדם אחר נעשה תש כוח. ויש מבארים שתושיה הוא בכלל העצה.

ובינה. מבאר רבינו יונה: **כשמתחכם האדם על ידי תורה לשמה יבא למדרגת הבינה. וגבורה.** מבאר רבינו יונה: **כשלומד אדם בתורה ומבלה בה ימיו ושנותיו, יהא גבור בתורה.**

ונותנת לו מלכות וכו'. מבאר רבינו יונה: **רב הונא ורב יהודה הוה יתבי, הוה חליף ואזיל גניבא, אמר חדא לחברי, ניקום מקמיה, אמר ליה אידך מקמיה פלגאה ניקום, אדהכי אתא איהו לגביה, אמר להו, שלם עליכו מלכיא, ומנא לך דרבנן איקרו מלכיא, היינו הוא דכתיב (משלי ח, טו), בי מלכים ימלוכו (גיטין סב.). ומכאן שהעוסק בתורה נכתר בכתר מלכות.**

ומה הכוונה שהעוסק בתורה לשמה זוכה למלכות, הרי אין מלבישים אותו בכתר מלוכה, ואינו נעשה מלך על אחרים. אבל

אבל אף שגם בשאר החכמות מצינו שהחכמה נותנת לבעליה ממשלה, באמת עיקר מה שהתורה נותנת לו מלכות וממשלה היינו על ידי אור התורה, וכמו שנתבאר, כי החכם שהמלך שואל בעצתו, באמת אין לו מלכות וממשלה בעצמו, אלא יש לו חכמה, והמלך משתמש בחכמתו. אבל התלמיד חכם יש לו מלכות וממשלה עצמית.

עוד מעלה יש במי שהוא עוסק בתורה לשמה, וחקור דין. שיש לו הכוח לברר הדין תורה שבא לפניו, ומבאר רבינו יונה: **כשיבואו בני אדם לדון לפני חכם הוא חוקר הדין ופוסק כפי מה שיראה לו, איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב.**

הארץ, המלך או החכם היועץ אותו, - השאלה היה מיהו מנהיג את העולם, המלך או החכם היועצו, אמר לו, היועץ - שהנהגת העולם הוא על פי החכם. **כי החכם יתן עצה לעשות, והולך אותו המלך ועושה מה שצוה אותו החכם, כך תמצא ראייה לדבר - כשרצה אבשלום להסיר לאביו מהמלוכה, מה אמר, הבו לכם עצה מה נעשה** (שמואל ב טז, כ), **מיד נתן לו אחיתופל עצה.**

היינו שגם חכם בעלמא, חכם שאינו חכם בחכמת התורה, אלא חכם בשאר חכמות העולם, גם מי שאין בידו חכמת התורה, יש בו ממידת המלכות והממשלה, שהנהגת העולם הוא על פי החכם, שהחכם מייעץ למלך כדת מה לעשות.

המשך משנה א'

רַבִּי מֵאִיר אָמַר: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמָּה, זוֹכֵה
 לְדַבָּרִים הַרְבֵּה וכו', וּמַגְלִין לוֹ רְזֵי תּוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה
 כְּמַעֲזֵן הַמִּתְנַפֵּר וּבְנֵהר שְׁאִינֵו הוֹסֵק, וְהוּי צְנוּעַ, וְאָרֶךְ
 רוּחַ, וּמוֹחֵל עַל עֲלֻבוֹנוֹ, וּמַנְדִּילָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ עַל כָּל
 הַמַּעֲשִׂים.

אלהותך - שלא יוכל להשיג
 בגדלות השי"ת, והיינו ששני
 הענינים הללו כרוכים כאחד.

וזהו 'מגלים לו רזי תורה', היינו
 שהלומד תורה לשמה
 זוכה לסייעתא דשמיא, שכן
 הסייעתא דשמיא שזוכה לו
 האדם, הוא על פי השגותיו. ומי
 שעל פי מדרגותיו ועל פי שלימותו
 חסרים לו רזי תורה, לפי שהוא
 לומד תורה לשמה, והוא מבקש
 לדעת טעמי התורה, והוא מבקש
 להכיר את אלקותו, הרי הוא זוכה
 שמגלין לו רזי תורה, לפי שהוא
 עומד עכשיו במדריגה זו, וכפי
 מדרגת האדם, כן יזכה לסייעתא
 דשמיא.

כמו כן, מי שעוסק בגמילות
 חסדים, הרי שיזכה
 לסייעתא דשמיא לפי ההתעסקות

ומגלין לו רזי תורה. ובביאור
 המפרש: **כשיהיה**
באדם כל המעשים האלו, ותהיה
התורה והמצוות מאושרת בידו -
שאושרו של האדם יהיה התורה
והמצוות, וצריך לידע עקרים
ולידע הבורא שבראו - ממילא
יבקש האדם הלומד תורה לשמה
לידע טעמי ועיקרי התורה, לידע
פנימיות התורה, ויבקש ללמוד
מידותיו של הקב"ה, ויזכה שיגלו
לו רזי התורה וכתוב בדניאל (ד.
ו), וכל רז לא אנס לך, כך כתב ר'
שלמה בן גיבורל ז"ל, ואשר לא
הכיר אלהותך איך תבוא בלבו
אמונתך - שמי שאינו יודע ומכיר
במידותיו של הקב"ה, לא יוכל
לבוא לידי האמונה הנכונה
בהשי"ת, ואשר לא תבוא בלבו
אמונתך - מי שאין לו את האמונה
הנכונה בהשי"ת, איך תבוא

שכאשר לומדים ענין אחד, על ידי לימוד הגמרא או לימוד דברי הראשונים, נמשכים לעוד ענינים, כי בכדי להשיג ענין אחד הרי הוא צריך לדעת עוד הלכות, וזה הכוונה שנעשה כמעין המתגבר, שעל ידי לימוד ענין אחד ישיג עוד ענין. וכל ימיו לא יספיק ללמוד התורה ועקריה, כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קיט, צו), **לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד.**

שנינו באבות דרבי נתן (פרק כ"ז), **אדם שלומד תורה למה הדבר דומה, לאחד שהיה ממלא מים מן הים ומטיל ליבשה, הים אינו חסר והיבשה אינה מתמלא, והיה מקצר בדעתו - שאינו רואה שפעל איזה דבר, שהים נשאר מלא כמו שהיה, וכמו כן היבשה נשארה יבשה כמו שהיה, ולא ראה שפעל איזה דבר, אמרו לו, מפני מה אתה מקצר בדעתך, בכל יום טול שכר דינר זהב - שאמנם אין הוא רואה בעיניו מה שפעל במלאכתו, אבל הוא זוכה בכל יום לקבל את שכרו.**

אף מי שלומד תורה, אינו יכול בכל ימיו ללמוד הכל, ואפילו חי אלף שנים - כאשר האדם ירצה למדוד עצמו עד כמה

שלו, שירגיש בעצמו היכן הוא מקום שצריכים שם לחסדיו, ויהיה לו הכוח לשתף את מי שהוא צריך בפעולות של עשיית חסד, ויזכה לקיים את החסד מתוך הצלחה ובחן ובחסד. שזהו הסייעתא דשמיא שהאדם זוכה לו בעבודת ה'.

מי שמבקש לעסוק בתורה לשם שמים ולגדול תלמיד חכם, מן השמים יתנו לו את האפשרות לגדול תלמיד חכם, שישגי את לימודו. ויזכה למנוחת הנפש שיוכל ללמוד מתוך הצלחה.

מי שלומד תורה לשמה והוא קרוב להשי"ת, השי"ת נותן לו סייעתא דשמיא בעשייתו, שמגלין לו רזי תורה. כי כדי לזכות לסייעתא דשמיא צריכים ללמוד תורה לשמה, ובלאו הכי לא יזכה לסייעתא דשמיא עצומה זו, כי כל אחד לפי השתדלותו בעשיה לשם שמים, הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא.

ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק. ובביאור

המפרש: **כשילמוד אדם הלכה אחת, מושכה לחברתה, עד סוף כל העולם - שעל ידי לימוד הלכה אחת, הרי הוא נוגע בעוד הלכה,**

מהתמדת הראשון, ואפשר שהוא מתמיד יותר גדול, ובנוסף לזה יש לו מידות טובות, שאינו כעסן ואינו מחפש אחר הכבוד, ואינו מתגדל על האחרים, ויש לאדם למדוד עד כמה זכה לתורה רק כפי עמלו בתורה.

בדרך כלל אנו מודדים את ידיעת התורה על פי הזכרון, שנבחנים כפי מה שזוכרים, או על פי ההבנה, וכאשר ימדדו את האדם כפי מידה זו, נמצא שהראשון הוא יותר חשוב, אבל בברייתא שנינו כיצד יש למדוד, וכאשר נמדוד את האדם כמידה השניה, נמצא שהשני חשוב מן הראשון.

הנה כשאחד יש לו שפלות הרוח, כשהוא רואה שאינו זוכר את תלמודו מחמת שאינו בעל זכרון, או שהוא רואה שאינו מבין כל מה שלומד, ומשום כן הוא מכיר שלא יזכה לכבוד, ומחמת כן אין הוא מחפש אחר הכבוד, יש לדעת שאין כאן עניויות, רק שהוא בעל גאוה אמיתי.

ונבאר - יש לך שנים שיוצאים לעסוק במסחר, שניהם

זכה לתורה, לא ימדוד עצמו לכמה תורה כבר זכה, אלא ישמח בעצם הדבר מה שהוא זוכה לעסוק בתורה, שעל זה יטול שכר.

כי התורה מקדשת ומטהרת את האדם, ואין טהרת התורה תלויה לפי כמה דפי גמרא כבר קנה וכמה סימנים שולחן ערוך הוא יודע, שאם יתבונן כמה תורה זכה כבר, הרי הוא דומה לאותו שהיה ממלא מים מן הים והטיל ליבשה, שלא ראה את התועלת במעשיו, שכן הים נשאר מלא במים, והיבשה נשארת יבשה כמו שהיתה.

כמו כן אין טהרת התורה תלוי כפי כמה תורה כבר קנה, אלא הדבר תלוי לפי כמה שהוא עוסק בתורה. שכפי מה שעסק בתורה כן יזכה לטהרה שמגיעה על ידי לימוד התורה.

לפעמים יתכן, שהאדם למד הרבה תורה ויודע ללמוד הרבה, אבל מידותיו מושחתות, שהוא בעל גאוה או קפדן, או שהוא רודף אחר הכבוד ואינו יכול לראות בטובת השני. לעומת זאת יתכן אחד שאינו בעל זכרון או שאינו בעל תפיסה, והוא לומד תורה בהתמדה גדולה, בהתמדה שאינה פחותה

הנכסים שזוכה לכבוד או השני שנכנס בלא גאווה?.

האמת היא, שיתכן ששניהם דומים במידת הגאווה שלהם, אלא שהראשון הצליח ובא לידי גאווה, ואילו השני לא זכה לבוא לידי גאווה, שאין מי שמכבדו, אבל שניהם הם רודפים אחר הממון ואחר הכבוד. רק שהשני אינו מצליח ברדיפתו. הראשון הצליח ברדיפתו וזכה לממון ולכבוד, והשני לא הצליח ברדיפתו.

ענין זה הוא בכל ענין וענין, שנים יושבים ועוסקים בתורה, האחד הצליח בתלמודו, ועל ידי כן מכבדים אותו, ואילו השני לא זכה לזכור את תלמודו, וממילא אין לו כבוד, אבל אפשר שגם השני לקוי במידת הכבוד, אלא שיש לו מעלה מסויימת, שסוף סוף אין הוא טובל בכבוד, ויש לו רק שאיפה של כבוד, אבל שניהם לקויים במידת הכבוד, אלא שאחד מהם הצליח בשאיפותיו וזכה לכבוד והשני לא זכה לכך.

דרך העולם הוא, שזה שלא הצליח בתורתו או במסחרו, הרי הוא מדבר בגנותו

שואפים להיות עשירים גדולים, אבל אחד מהם מצליח והוא נעשה עשיר גדול, ואילו השני, גם לאחר שהוא עוסק במסחר במשך שש שנים הרי הוא עומד באותו המקום שעמד שם ביום שנכנס למסחר. מיהו רודף אחר הממון יותר גדול מהשנים? האמת הוא ששניהם שווים, אלא שזה הצליח במסחרו וזה לא הצליח, אבל שניהם שווים במידת רדיפת אחרי הממון, אלא שזה שהצליח במסחרו.

כשיש מלווה מלכה בבית המדרש, את המצליח במסחרו מושיבים במזרח ומדברים בשבחו, ויש לו הנאה ממה שמדברים בשבחו, וגם הוא בעצמו מדבר דרשה, והוא נזהר עם מי הוא מדבר וכיצד הוא מדבר, ואילו השני שלא הצליח במסחרו, מאן דכר שמיה, שאין יודעים כלל שהוא נמצא, וכאשר הוא משתתף במלווה מלכה הרי הוא יושב אצל כל אותם שהם בדרגתו, ואיש אינו מדבר ממנו, הרי הוא נכנס ללא גאווה ויוצא ללא גאווה.

כעת עלינו להתבונן מיהו יותר לקוי במידת הגאווה, בעל

תורה מתוך עניוּת, והרי הוא אדם קדוש, והשני הוא רק אדם חיצוני.

אבל זה פשוט שהוא יסכים מיד לדבר, שהרי זה שנים שליבו כואב לו כשהוא רואה בהצלחתו של השני, ואם יוכל להיות כמו השני, כמה כאב לב היה נחסך ממנו, ובוודאי שהיה עונה למלאך שאין לו שום ספק בדבר, והוא מבקש להיות כמו השני, ותיכף היה נעלם כל שפלותו וענוותנותו, ובבת אחת היה נגמר כל שיטתו.

כי באמת שכל שיטתו הוא פועל יוצא מהגאווה, שגאוותו מלמדת אותו כיצד לבטל את הצלחתו של השני, כי אכן חבירו גדול ממנו והוא פחות ממנו, ועל ידי גאוותו הוא מצליח למצוא הדרך כיצד לבטל את חבירו ולרומם את עצמו, אבל אם יוכל להיפטר מכל הצרה, אין לך אושר גדול מזה, ששוב לא יהיה לו הסיבה לבוא לידי קנאה וחלישות הלב, שכן כל 'שיטתו' נובעת מחמת שהוא רואה בהצלחתו של חבירו, שחבירו זוכה לכבוד ויושב במלווה מלכה בשולחן הכבוד, וממילא הוא לוקח לו את מידת

של מי שהצליח ה' דרכיו. ראו איך שפלוני לקוי במידת הגאווה, ואין שום ערך לתורתו, שהוא מלא בגאווה, ופסוק אחד תורה מתוך עניוּת הרי זה שווה מהרבה תורה שלומדים בגאווה. האדם הזה מדמה שהוא עניו, כי הוא לומד תורה מתוך עניוּת, ואילו תורתו של השני הוא מלאה גאווה.

הנה במה שהוא מדבר בגנות תורתו של השני שיש בו גאווה, אפשר שיש בזה מן הצדק, אבל ידע שהמום שהוא פוסל בו את השני, שייך גם בו, שאם אין ערך לתורת השני, גם בתורתו אין יותר ערך. אולי יש בו משהו חשיבות כחוט השערה לפי שאינו טובל בפועל בכבוד, אבל אין בו יותר חשיבות אפילו כחוט השערה.

הרי אילו נשאל אותו אדם כשאיש אינו שומע, שיכולים להביא אליו את המלאך הממונה על הזכרון או על ההבנה, ואפשר להחליף את כשרונותיו בכשרונותיו של חבירו, וברגע אחד יהיה בעל כשרון כמו השני. הנה לשיטתו היה צריך לענות הס מלהזכיר, שהרי השני לומד תורה מתוך גאווה, ואילו הוא לומד

בדרכיו, וכמו שנאמר שם בתחילת הפסוק ומה ה' דורש מעמך.

וארך רוח. ויזהר שלא לבוא לידי כעס. ובביאור המפרש: **שנינו בתורת כהנים** (פרשת שמיני פ"ב), **אמר רבי יהודה, חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו, בוא וראה, כמה קשה הדבר - כמה חמור הוא מידת הכעס, וכמה הפסד יש על ידי מידת הכעס, שגרמה למשה לטעות קודם מיתתו, אני משיב לו על דבריו - הוא בא לבאר את דבריו, מי גרם לו שטעה - בשעת מלחמת מדין, אלא לפי שהקפיד - כשכעס על קציני החיל כשלא הרגו את נשות מדין.**

מזה יש לנו ללמוד חומר מידת הכעס, שהרי טעם הכעס של משה רבינו היה כמו שנאמר בפסוק: 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה'' (במדבר לא, טז), הרי שכעסו היה לשם שמים, ואעפ"כ בא לכלל טעות.

הרי שגם בעניני שמים צריך האדם להיות ארך רוח, ואף שיש גבול בדבר, אבל באופן כללי

הכבוד על ידי מה שהוא מבטל את השני.

השורש של שניהם שווה הוא, אלא שזה עוטף את הכבוד בגאווה, וזה עוטף את הכבוד בענווה, אבל שורשם שווה. מה שנמצא בפנים הוא כבוד, אלא שזה מעטף את הלכלוך עם שק של זוהמא, וזה מעטף את הלכלוך בתוך בגד של שיראין, אבל בגד השיראין אינו משנה את המהות שיש בפנים, שבפנים יש שנאה וקנאה וכבוד וגאווה.

ענין זה מבואר באבות דרבי נתן, שהחשיבות של לימוד התורה אינו נמדד בידיעת התורה, כי אם בלימוד התורה ובידיעת התורה, ועל זה נוטלים את השכר.

והוי צנוע. ובביאור המפרש: **כדכתיב** (מיכה ו, ח) **והצנוע לכת עם אלקיך, מכאן לתלמיד חכם שצריך להיות צנוע בכל מעשיו - שהלומד תורה לשמה עליו להיות צנוע בכל דרכיו, שלא להתגאות בידיעותיו, ושלא להראות את חשיבותו, וזהו רצון הבורא, שיהיה האדם צנוע**

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים - הנה

כשהאדם עושה מעשים פחותים, נופל האדם על ידי המעשים, שכפי פחיתות המעשים שעשה, כן הוא נפילת האדם.

אכן התלמיד חכם שנוהג על פי כל המידות שמנה התנא, שהוא צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו, הרי הם מעשים גדולים וחשובים, ועל ידי כן מתגדל התלמיד חכם. לפי שהמעשים הם מעשים חשובים, וכאשר רואים את המעשים הללו, רואים שהרי זה מעשה של אדם חשוב, שכפי מה שמרבה התלמיד חכם במעשים הללו, על ידי כן מתגדל ומתרומם התלמיד חכם.

מעשים פחותים מורידים את האדם, ומעשים חשובים מרוממים את האדם, לפי שרואים שמעשים אלו באים מאדם חשוב וגדול.

צריך שיהיה מידת ארך רוח גם בעניני שמים. מכאן אמרו (לעיל פ"ב מ"ז), ולא הקפדן מלמד, קל וחומר, ומה משה רבינו על שהקפיד שעה אחת שכח את דבריו, קל וחומר שאר בני אדם, כמה גדולה המידה שיהיה אדם ארך רוח לתלמיד, אם שואל התלמיד.

ומוחל על עלבונו וכו' ובביאור המפרש: **כבר שנינו** (שבת פח:), **לעולם יהיה אדם מן הנעלבים ולא מן העולבים** - זהו טובה וברכה לאדם מה שהוא מהנעלבים ואינם עולבים, שהנה בדרך העולם כשאחד פוגע בשני, הרי הוא חושב שעוד ינקום בשני על מה שעשה לו, וישוב ויפגע בו, אבל חז"ל מלמדים אותנו, שלעולם יהיה אדם מהנעלבים ואינם עולבים, ולא ראוי לתלמידי חכמים אלא שיהיו מוחלים על עלבונם.

וכשיהיו בתלמידי חכמים כל המידות האלו אז -

זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו

היות שזכינו ב"ה והגליון השבועי מופץ בכמה ערים, יש הזדמנות למי שליבו חפץ לזכות את הרבים ולקחת חבל בהוצאות ההפצה של הגליון בעירו, ויבוא על שכרו.

אפשר לפנות למערכת חידו"ת של רבינו,
למספר טעלעפאן 9 EXT 2290-854-718-1.

בברכה והערכה
מערכת החידו"ת של רבינו